

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

CENTRAL BALTIC
INTERREG IV A
PROGRAMME
2007-2013

FOODWEB

Mis on toote olelusring?

SIRET TALVE, DSc(Tech)
TÜ Loodusmuuseum
siret.talve@ut.ee

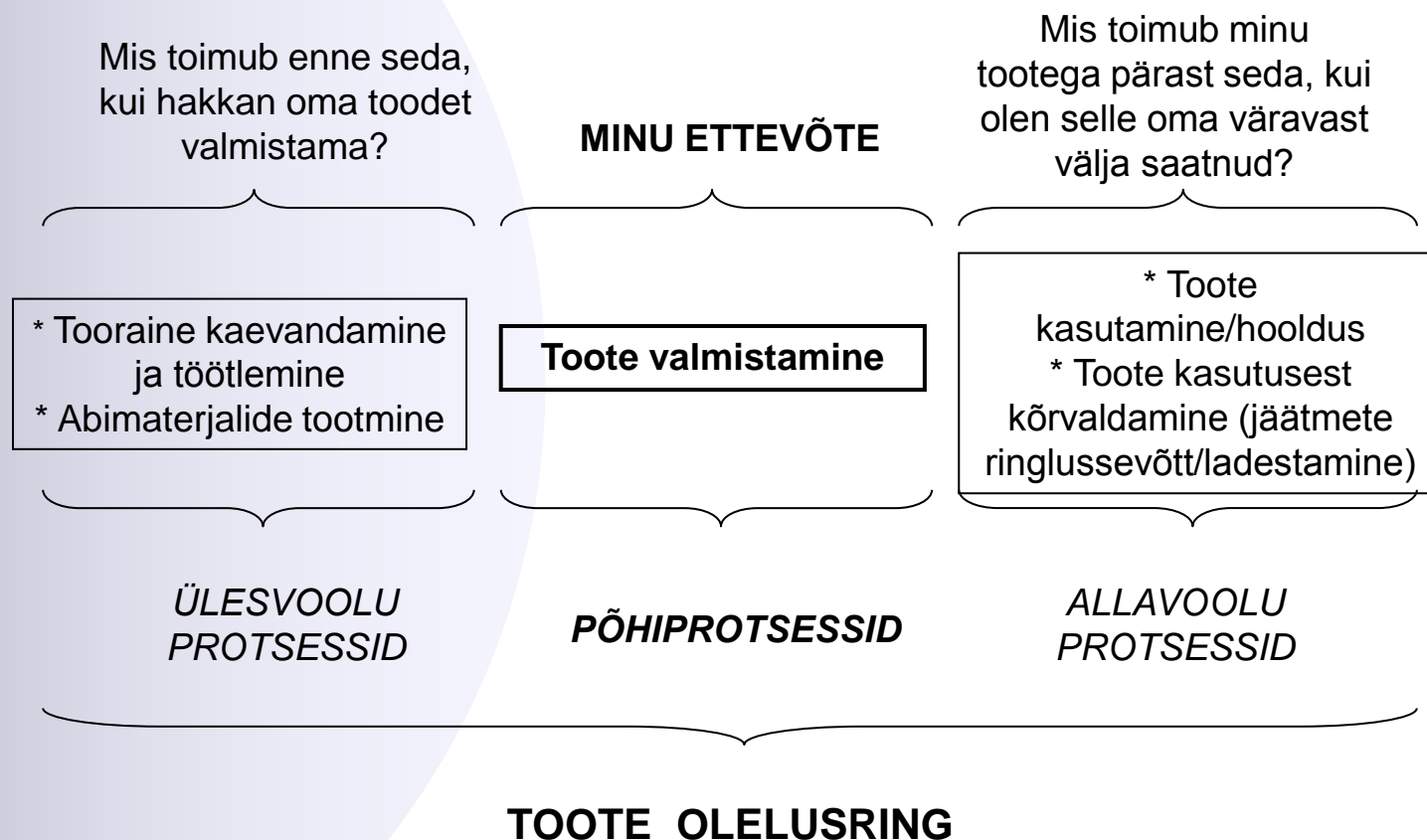
Seminar „Toit, tervis ja keskkond – õppevahendid koolidele“
13. septembril 2013 Pärnus

Toote (teenuse) olelusring

- Tooraine ammutamine, töötlemine
  - Tootmine
  - Kasutamine
  - Hooldus
  - Taaskasutamine
  - Kõrvaldamine
  - Transport (tooraine, tooted, jäätmed) kogu süsteemi ulatuses
-

Toote olelusring (I)

Toote olelusring (II)

Tooraine

Materjalide tootmine

Toote tootmine

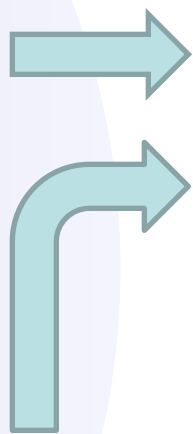
Transport & Logistika

Taaskasutus

Kasutamine

Olelusringi hindamise eesmärk

Life Cycle Assessment (LCA)

- Kahe või enama sama funktsiooni täitva toote võrdlemine.
  - Olemasoleva toote keskkonnatoime vähendamine või uue toote kujundamine.
  - Muuta toode standardile vastavaks (ka näiteks ökomärgistamine).
  - Toote keskkonnaomaduste tundma õppimine – eri olelusringi etappide mõju keskkonnale.
-

Talitusühik

- Olelusringi kohta kogutud andmed seotakse tootesüsteemi talitusühikuga.
  - Talitusühik on koguseliselt määratletud tulem, mida kasutatakse võrdlusühikuna.
  - Talitusühik võib olla näiteks 100 kätepaari kuivatamine, 1000 MWh elektrit tarbija juures, 1000 kg ketšupit.
-

Olelusringi hindamise metoodika

---

1. Eesmärgi ja käsitusala määratlemine (*goal and scope definition*)
2. Inventuuranalüüs (*inventory analysis*)
3. Olelusringi mõju hindamine (*life cycle impact assessment*)
4. Tõlgendamine (*life cycle interpretation*)

EVS–EN ISO 14040:2006 Keskkonnakorraldus. Olelusringi hindamine. Põhimõtted ja raamistik.

EVS–EN ISO 14044:2006 Keskkonnakorraldus. Olelusringi hindamine. Nõuded ja kasutusjuhised.

Olelusringi hindamise põhimõte

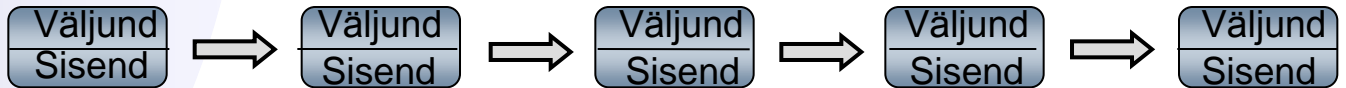
Olelusringi mõju hindamine

Energiatarve, toormaterjalide kasutamine, kliima soojenemine, sudu, hapestumine, üleväetamine, keskkonnatoksiinid, jäätmeprobleemid

...

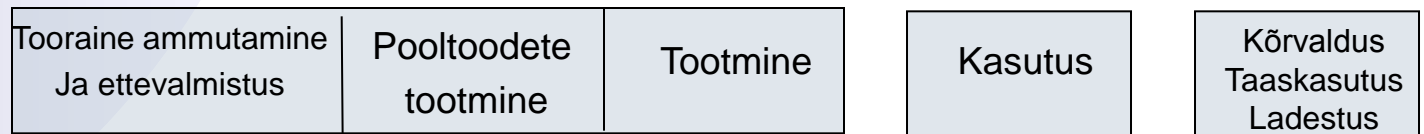
Heitmed
Jäätmed

Inventuuranalüüs

Ressursid

Olelusringi etapid

Tootmine

Kasutamine

Kõrvaldamine

Olelusringi hindamise tulemus

- Annab detailse kvantitatiivse ülevaate toodete mõjust keskkonnale.
  - Määratleb, millises toote olelusringi etapis tekib suurim mõju keskkonnale.
  - Annab suuna tootearenduseks.
  - Leiab kokkuhoiuvõimalused näiteks heitmete ja materjalikulu vähendamise teel.
  - Mugav töövahend keskkonnamõju vähendamise näitlikustamiseks ja avalikkuse teavitamiseks.
-

LCA rakendusala

- Avalikus sektoris: seadusloome, riiklike tegevus- ja toetuskvade väljatöötamisel, roheliste hangete korraldamisel, maksupoliitika.
  - Erasektoris: strateegilisel planeerimisel (nt ettevõtte keskkonnapoliitika väljatöötamisel), tootekujunduses- ja täiustuses (ökokujundus), turunduses (ökomärgistamine - näiteks Põhjamaade Luik ja Euroopa Liidu Lilleke põhinevad olelusringi hindamisel).
-

Olelusringi mõtteviisi eelised

Life-cycle thinking

- Kestlikumate tootmis- ja tarbimismudelite loomine.
  - Probleemide nihutamise vältimine piki tooteahelat – ühe etapi või geograafilise piirkonna või konkreetse mõju vähendamine nii, et mujal ja muud probleemid ei suurene.
- Näiteks valmistootte kasutamisel energiatarbe vähendamine nii, et selle saavutamiseks pole vaja kasutada rohkem/keskkonnaohtlikumaid materjale.
-

Ketšupi olelusring

- Tomatikasvatus
  - Tomatite transport tomatipastatehasesse
  - Tomatipasta tootmine
  - Tomatipasta transport ketšupitehasesse
  - Ketšupi tootmine
  - Ketšupi pakkimine
  - Ketšupi transport hulgilattu
  - Ketšupi transport kauplusse
  - Ketšupi müük kaupluses
  - Ketšupi transport tarbija koju
  - Ketšup kodus külmikus
-

Tomatikasvatus (I)

- Väetiste ja taimekaitsevahendite tootmine ja transport
  - Väetise kaod
  - Kastmissüsteemi rajamine ja jäätmekäitlus
  - Töövahendite tootmine, energiatarve, hooldus, transport ja jäätmemajandus
  - Kastmisprotsess
  - Tomatitaimede kasvatamine põllule istutamiseks
  - Tomatikasvatusjääkide käitlemine
  - Kasvuhoone puhul võeti arvesse selle tootmine, transport, paigaldamine ning jäätmemajandus
  - Kasvuhoone temperatuuri reguleerimine
-

Tomatikasvatus (II)

Keskkonnamõju	Ühik	Avamaal	Kasvuhoones
Loodusressursside ammendumine	kg Sb eq·TÜ-1	9.46E-01	112%
Hapestumine	kg SO2 eq·TÜ-1	8.88E-01	106%
Eutrofeerumine	kg PO4eq·TÜ-1	2.34E-01	149%
Globaalne soojenemine	kg CO2 eq·TÜ-1	102%	1.53E+02
Osoonikihi hõrenemine	kg CFC-11 eq·TÜ-1	134%	1.39E-05
Fotokeemiline oksüdatsioon	kg C2H4·TÜ-1	2.28E-02	140%
Kumulatiivne energiatarve	MJ eq·TÜ-1	2.26E+03	113%

Tarbija roll olelusringis

- Söömisharjumused
- Ostmisharjumused
- Jäätmete sorteerimine ja käitlemine
- Kodumasinate, tehnika jms kasutamine
- Toidu raiskamine

Kui jätab söömata (viskad minema) pool saiapätsi, siis söödud poole pätsi keskkonnamõju on 50% suurem.

Materjalid (I)

<http://foodweb.ut.ee/>

Ketšupi olelusring

Veebirakendus

http://foodweb.ut.ee/tomato/?language=et_EE

Taustainfo

http://foodweb.ut.ee/s2/111_232_82_Ketsupi_olelusring.pdf

Hobikalastamise keskkonnamõju

Veebirakendus

http://foodweb.ut.ee/Hobikalastamise_keskkonnamoju_kalk_143.htm

Taustainfo

http://foodweb.ut.ee/Kalakalkulaatori_eesmark_metoodi_ka_215.htm

---

Materjalid (II)

Ettekanded olelusringist

Eesti keeles

http://foodweb.ut.ee/s2/19_216_77_LCA_olelusringi_hindamine.pdf

Inglise keeles

http://foodweb.ut.ee/s2/109_185_67_Life_cycle_thinking_on_examples_of_ketchup_and_fis.pdf

Muud viited

http://foodweb.ut.ee/Viited_olelusringi_kohta_192.htm

Siret Talve ja Evelin Põld „Olelusringi hindamine“
(CyclePlan, 2005)
